

ZBIR SLABOSTI - INFORMATIVNI STAVOVI ŠPANSKE ŠTAMPE I ANALIZE SRPSKIH IZBORA DECEMBAR 2003. GODINE

Franisko Veiga

Universidad Autónoma, Barselona

Izbori u Srbiji u 2003. godini podsećaju na one održane skoro deceniju ranije u različitim zemljama Istočne Evrope, baš kada je počinjala tranzicija iz pravog socijalizma u kapitalistički liberalizam. Poslednji u toj seriji su bili albanski izbori iz 1992. godine. Zatim, kada se završio rat u Bosni, 1996. godine mnoge nade su bile uložene u «normalne» izbore u toj zemlji. Kasnije, 2001. godine usledili su izbori na Kosovu. Ali, tokom 2003. godine izgledalo je da više nema mesta «pravim izborima», osim u Srbiji. I tada je politički svet, novinarstvo i zapadna diplomatija polagalo mnoge nade u te izbore. Ali kada se očekivanja nisu podudarila sa očekivanim ili željenim, odgovor nije bio u detaljnim analizama, već u indigniranoj reakciji, mnogo puta čak i turobnoj.

Kada su se prvi rezultati javno objavili, opšti ton španske štampe je bio alarmantan sa karakteristikama zapadanja u oblast senzacionalizma. Kao što je moguće da se desi u bilo kom javnom mediju, novinari koji su najzainteresovaniji za pitanja Balkana rezervisali su sebi kolumne i uredili svoje uobičajene argumente. Težilo se da se u glavnim crtama istakne da su u Srbiji kandidati kojima se sudi u Haškom tribunalu postigli uspeh na izborima.

Jedna od hronika novinara Rikarda Estariola nosila je naslov: «Srbija, jedna kampanja robijaša».¹ Sledećeg dana ponovo je insistirao na toj činjenici Šešelji, predsednik Srpske radikalne stranke (SRS), Slobodan Milošević, bivši predsednik Jugoslavije i Srbije i nosilac liste Socijalističke partije Srbije (SPS), Sreten Lukić, lider male Partije liberala i general Nebojša Pavković, koji je bio nosilac liste Socijalističke narodne stranke - Narodni blok.

U svakom slučaju, nijedan kolumnista se nije usudio da jasno objasni zašto su ti glasovi dati kandidatima koji su optuženici Haga. Samo je u dnevniku «El País», Herman Tertsć rasteretio «Srbiju» odgovornosti «političke opcije i morala» koji je značio glasanje za SRS a što ne opravdava ni «ekonomsku krizu niti prezasićenost intrigama, neefikasnošću i nedostatkom praktičnih rezultata Vlade DOS-a». «Kad je Milošević u pitanju, treba objasniti glasačku podršku uz izborna sredstva i manipulacije. Glasanje održano te nedelje ne odobrava tako sažaljive argumente.» - zaključio je. Pošto nije objasnio koji su konkretni razlozi koji su podstakli srpski narod da proizvede to «sopstveno izborna sakaćenje», Tertsć je povezivao izborne rezultate sa jednom takozvanom strujom «označenom demokratskom regresijom u mnogim delovima sveta, od Rusije do Venecuele, od Bolivije do Ukrajine». Brzim putem izlazeći iz te zbrke, jedan novinar hantintonskog tipa je odgovornost za ove argumente prebacivao na severnoameričku «revitalizaciju Države prava i nedostatak poštovanja u međunarodnim odnosima» i «jadikovke i nemoć» Evropljana.²

¹ "La Vanguardia", 28.12.2003, str. 10

² "Izborna samouništenje", Hermana Trestch-a, u "El País-u", 30. decembar 2003. godine,

Komentar ovog novinara, poznatog po uopšte nedobronamernim komentarima o Srbima, bio je toliko težak, daje nekoliko dana kasnije rezultirao objavljivanjem jedne pristojnije i opširne analize Ignasi Guardansa, poslanika i portparola Spoljnih poslova Katalonske parlamentarne grupe (GiU), Ākoji je bio posmatrač izbora.³ Osvrćući se na ne refleksivnost kojom su bili osuđivani izbori, komentarisao je: «Prema mišljenju nekih evropskih kancelarija, i u kancelarijama nekih evropskih komesara koji su imali direktnu odgovornost u toj stvari, suvišna je umerena moralnost i nedostatak jedne realističke i pragmatične vizije koja bi doprinela stvaranju jedne razumne i efikasne evropske politike». A u nastavku, Guardans daje pregled uticaja procesa koji su okončani u Haškom sudu na izborne rezultate u Srbiji. Iako je autor govorio da ne deli mišljenje daje Haški sud samo jedan politički instrument, a ne autentični sud pravde, u svakom slučaju pridavao je pažnju negativnim uticajima koji je imao u nekim proceduralnim greškama i slici o srpskom društvu.

Međutim, nijedna politička analiza nije podvukla da je jedan od optuženika, bivši predsednik Slobodan Milosevic, uspeo da iskoristi suđenje protiv sebe kao propagandu političkog programa. To se nije odnosilo samo na telefonski govor koji je uspeo da održi 3. decembra iz svoje ćelije, upućen njegovim političkim sledbenicima u Srbiji.⁴ Zapravo, ovaj incident je bio krajnji rezultat podržane strategije koja je težila da pokaže daje suđenje protiv njega zapravo proces protiv «srpskog naroda». Izjave, kao one koje je dala Karle del Ponte o problemima «sa Beogradom» ili članci slični člancima Hermana Tresća, ranije pomenutog, jedino su doprinele tome da se sledi Miloševićeva struja i da mu se u Srbiji poklanjaju simpatije. Logično, ovaj isti efekat važi i za Vojislava Šešelja, iako dizajn i razvoj strategije potiču od Slobodana Miloševića, još od prvog dana suđenja.

Uz sve to, neke vesti koje su dolazile iz Haga svakako su imale svoj uticaj na izborne rezultate. Tako je, 5. decembra u Haškom tribunalu osuđen general Stanislav Gahć, vojni zvaničnik odgovoran za opsadu Sarajeva između 1992. i 1994. godine. Deset dana kasnije severno-američki general Vesli Klark, bivši komandant NATO tokom bombardovanja Jugoslavije 1999. godine, svedočio je protiv Miloševića na tom istom sudu iza zatvorenih vrata. Oba događaja su se desila neposredno pred izbore u Srbiji, što je u svakom slučaju imalo uticaj na izbornu ponašanje građana. Presuda generalu Galicu bila je praćena neslaganjem jednog od trojice sudija, Kolumbijca Rafaela Nijeta Navija. Ovaj sudija je izrazio svoje neslaganje sa dužinom kazne, bilo je priče da nije dokazano da su civili bih glavna meta srpsko-bosanskih trupa koje su opkolile glavni grad. Ova činjenica je bila jedna od prvih javnih udaraca aktuelnoj polemici o Haškom sudu, koji odbacuje velika većina srpskog naroda.

Izjava generala Klarka iza zatvorenih vrata bila je deo ove vrste sudskog postupka, koji podvlači političku komponentu samog procesa. Svedočenje severno-američkog generala se odnosilo na okolnosti ubijanja u Srebrenici, koje se dogodilo u Bosni jula 1995. godine. Mešajući svoju sopstvenu izbornu kampanju demokratskog kandidata za Belu kuću, Klark je svedočio da je Milosevic znao da je srpsko-bosanska vojska pripremala ubistvo muslimana u Srebrenici.

---

str. 4

³ "Serbia y Europa: una reflexión autocrítica", u: "El País", 5 januara, 2004, str. 8

⁴ "Milosevic hace campaña desde su celda de La Haya", u: "El País", 25 decembra, 2004, str. 6

Pred toga što ovo važno svedočenje severno-američkog generala nije bilo praćeno dokaznom dokumentacijom niti suočavanjem koje bi ga autentifikovalo, ono je samo po sebi još jedna kompromitujuća greška za severno-američke interese, pošto izgleda daje Vašington dosta unapred znao da se priprema pokolj, a i visoki predstavnici u zoni su to takođe morali da znaju.⁵ U svakom slučaju, sve te greške ni izbliza nisu postigle cilj da potvrde daje Milosevic kriv za genocid.⁶ Španska štampa nije pridala mnogo značaja ovim činjenicama, ali je evidentno da su one imale veliki odjek u Srbiji, gde se tok suđenja u Haškom sudu svakodnevno prati na vestima, i gde je jasno rezultiralo opštim nepoverenjem ih jednostavnim omalovažavanjem nepristrasnosti. Kako je to ocenio jedan američki novinar, ako je tribunal želeo da pojača odbacivanje srpskog naroda bilo kakve veze sa odgovornošću za rat i okrutnosti, zapravo su postigli sve suprotno.⁷

Uz sve to, uporno instistiranje španske štampe -kao i zapadne- naglavnoj ulozi Šešelja i Miloševića na izborima 2003. godine, bilo je daleko od stvarne analize ukupnog rezultata. Sa jedne strane, novinari su sistematično nastojali da zaborave rezultate decembarskih izbora koji su najavljeni mnogo nedelja, čak i meseci, pre samih izbora.

Interesantno je da, dok je velika štampa pribegavala standardnim analizama svojih uobičajenih komentatora, sa klasičnim predrasudama, najnezavisnija informacija koja je mogla da se pročita na mreži je više se bavila tumačenjem ovih rezultata.

Takav je slučaj, na primer, sa listom «Rebelión», koji je uključio kompletan prevod analize prethodno objavljene na francuskom u «Le Mond Diplomatique» potpisane od strane Žan-Arno Derena⁸. Ovaj «digitalni novinar» je, sa svoje strane, izneo široku lepezu stavova. Pretplatnici lista su, opet, mogli da pročitaju specijalne komentare Hosea Mugela Palasiosa iz Madrida i profesora Dalibora Soldatića (na španskom) iz Beograda.⁹

Hose Migel Palacios, opskrbljen godinama iskustva na ovom području zbog svog položaja u Ambasadi Španije u Beogradu, kao i sa tečnim poznavanjem lokalnog jezika, objašnjavao je u jednoj poruci u časopisu «Balkan» od 30. novembra, zbog čega su važni izbori koji će se odigrati mesec dana kasnije¹⁰. On je u svoje analize uključio dve mogućnosti. Jedna je bila sveobuhvatnog tipa i u njoj se ističe da će izbori doneti kulminaciju prvog demokratskog ciklusa kroz koje su već prošle druge zemlje Istočne Evrope tokom polovine devedesetih. Ovaj momenat bi uključivao i sveti sud za nekadašnju demokratsku

⁵ Bal David Rohde, *End Game, the Betrayal and Fall of Srebrenica, Europe's worst Massacre since World War II*, Farrar, Strauss and Giroux, NY, 1997; vid. Pp. 368-369 sa njegovim odgovarajućim beleškama. David Rod se sastajao sa severno-američkom obaveštajnom službom. Takođe je interesantan članak Čarlsa Lajna i Toma Šankera: «Bosna: Šta nam CIA nije rekla» u «The New York Review of Books», od 9. maja 1996. godine, str. 10- 15, kao i: «Dokazi koji nedostaju», koji je napisala Linda Rajan, objavljen u Frankfurt-skom časopisu «Nova», mart-april 1996. godine, elektronsko izdanje. Referencije i analize se mogu naći u: Francisko Viega, Slobo. Jedna neautorizovana biografija Miloševića, Debata, Barselona, 2004. godine, str. 354-357.

⁶ « Vid.: "Milosevic and Genocide: Has the Prosecution Made the Case?" », od Stejsi Salivan, u Institute for War and Peace Reporting, 18. februar 2004. godine, na http://www.iwpr.net/index.pl7archive/tri/tri_344_1_eng.txt.

⁷ "Milosevic at the Bae", od Antonija Borderna u "The Nation", 14. mart 2002. godine, vid.: <http://www.thenation.com/doc.mhtml?i=20020401&s=borden>

⁸ Vid.: "Rebelión", 14. januar 2004. godine, na <http://www.rebelion.org/internacional/040114serbia.htm>

⁹ "Elecciones en Serbia", Dalibor Soldatic, Lista Balkan (RedIRIS), ponedeljak 29 decembra 2003 2:19; "Elecciones serbias: resultados y primeras conclusiones", por J.M. Palacios, Lista Balkan (RedIRIS), lunes 29 de diciembre de 2003 22:04

¹⁰ "¿Por qué son importantes las elecciones serbias?" por J.M. Palacios, Lista Balkan (RedIRIS), nedelja 30novembra 2003, 19:49

opoziciju, tada na vlasti, koja će potvrditi rezultate ostvarene 2000. godine, malo posle pada predsednika Miloševića. Trebalo bi videti, nastavlja Palacios, da li će snaga vladajuće koalicije, čiji su mandati bili podeljeni u skladu sa dogovorom sklopljenim pre prvih post-Miloševićevskih izbora 2001. godine, biti obuzdana glasanjem naroda.

Zauzimajući jedan potpuno optimistički stav, Palacios je zaključio da će se tada uspostaviti solidne osnove za pravljenje novog ustava, kao i da će se doneti odluka o sudbini federacije Srbije i Crne Gore. Ipak, stavljao je akcent na činjenicu da će rezultati izbora uticati na buduću evropsku integraciju, a pre svega, podsećao je na ono što se u statističkim podacima jasno videlo: daje vlada okupljena oko Demokratske stranke u imala male mogućnosti u izbornoj bici.

Zapravo, indicije o onome što će se desiti nisu uopšte bile pogrešne. I nisu samo ankete bile u pitanju. Već predsednički izbori od 16. novembra su privukli pažnju, jer kao i na prethodnim izborima 2002. godine, nije uspelo da se sakupi 40% odziva stoje u skladu sa zakonom poništavalo izbore. Takođe je bilo bitno da se istakne daje kandidat koji je dobio najviše glasova bio radikal Tomislav Nikolić, sa skoro 47% osvojenih glasova. Kandidat vladajuće koalicije DOS osvojio je jedva 35%. Sve posle njih je debakl. Takav je slučaj Velimira Ilica, koji je bio gradonačelnik Čačka i ostao na trećem mestu. Prevelike ambicije narodskog čoveka i jednog od ključnih ličnosti u napadu na parlament oktobra 2000. godine, na čelu jednog moćnog stuba protestanata, bile su izneverene na predsedničkim izborima: osvojio je samo 8%.

Činjenica da su predsednički izbori još jednom proglašeni nevažećim, poslužila je reaffirmaciji nojeve reakcije: nema potrebe da se to ima u vidu, pošto jer visoki znak suzdržanosti bio upravo faktor savijanja glave. Bilo je bolje da se sačekaju opšti izbori, na kojima će se razjasniti politička panorama u Srbiji i, indirektno, na ovaj ili onaj način resiti šlepa ulica predsedničkih izbora.

Ali kako su prolazili dani i približavao se 28. decembar, nagomilavale su se najmračnije prognoze. Velika zapadna štampa ignorisala je skoro svaku vest koja je dolazila sa Balkana, ali analitičari veterani se nisu prevarili. Hose Migel Palacios je za pretplatnike časopisa «Balkan» još jednom sakupio opširne indicije koje su dolazile iz Srbije. U jednom izveštaju o izbornim perspektivama, objavljenom dve nedelje pre izbora¹¹, razjasnio je da će radikali ostvariti odlične rezultate i da stranke označene kao «demokratski blok» neće uspeli da se odupru ovom udarcu na izborima. Zbog toga, jedino rešenje bi bilo da se stvori koaliciona vlada. Ali to neće biti ni malo lako, jer DSS i DS i dalje imaju loše odnose, koji potiču iz ličnih sukoba ubijenog premijera Đinđića i predsednika Koštunice. Činilo se daje samo G17 Plus spremna na bilo koju vrstu sporazuma, iako je i ona imala sopstvene stavove o vrlo važnim problemima, kao stoje njihovo insistiranje na razdvajanju Republike Srbije i Crne Gore na dve konstitutivne jedinice, što su DS i DSS odbacivale.

Na kraju, izbori u Srbiji, održani 28. decembra 2003, nisu doneti nikakvo iznenađenje u vezi sa onima što su pokazivala ispitivanja. U svakom slučaju, demantovane su neke glasine ekstremnih grupa, kako one umirujuće tako i one alarmantne. Dakle, špekulisanja da Socijalistička stranka neće uspeli da dobije ni 5%, stoje minimalan procenat za ulazak u

---

¹¹ "Perspectivas preelectorales en Serbia" por J.M. Palacios, Lista Balkan (RedIRIS), sábado 13 de diciembre de 2003 8:45.

parlament padaju u vodu¹²: osvojili su 7,8% glasova, stoje značilo 21 poslaničko mesto. Ali drugi ekstrem, strah da bi radikali i socijalisti mogli da sastave svoje poslanike kako bi oformili novu vladu, takođe se pokazao neopravdanim. Na isti način, neofašistička Stranka srpskog jedinstva nije uspela da uđe u Skupštinu. Oni koji su govorili da nije došlo do zaokreta ka ekstremnoj desnici imali su pravo.

Nasuprot tome, zapadna štampa, a posebno španska, u početku je dizala buku u vezi sa događajima koje se mogu očekivati. Pristojne analize su dolazile iz «ABC», i pre svega, iz lista «El Mundo». Prva od ove dve novine, već 30. decembra je objavila jedan tekst koji je podvlačio pozitivne znake sa izbora.¹³ Druga je zadržala jedan distanciran i suzdržan ton. «El Pais» je izneo pomalo melodramatične analize, završivši ipak jednim umerenim tonom kada su u pitanju mišljenja.¹⁴ Neke druge novine, poput dnevnika «La Vanguardia» iz Barselone, čiji je dopisnik za Centralnu i Istočnu Evropu katolički novinar Rikardo Estariol¹⁵, doprinele su stvaranju negativne i poražavajuće slike. Značajno je to što je ovaj prilaz bio u suprotnosti sa analizom hrvatskih izbora održanim 23. novembra iste godine, a koju je dao takođe Estariol.

Tada je ono stoje predstavljalo trijumf nacionalističke stranke HDZ, a stoje istovremeno činilo jasnu paralelu sa onim što se dešavalo u Srbiji, jednostavno objašnjeno «zakonom političke smene generacija u bivšim komunističkim zemljama», koji se ostvarivao i u Hrvatskoj. Međutim, Socijaldemokratska partija-prikladno definisana kao «reformisana komunistička»- nije uspela da «odagna osećaj isfrustriranosti koji se javljao u narodu koji je uzalud očekivao ekonomski prosperitet».

Ova reportaža je imala nameru da objasni ideju daje Hrvatska sa HDZ na čelu išla putem Evropske unije, a pažljivo je izbegla da spomene odgovornost koju ova stranka ima kada su u pitanju ratovi 1991-1995.

Anahza onoga što se realno desilo u Srbiji ima nešto kompleksnije i logičnije dimenzije od «izbornog defekta». Na prvom mestu, 27% glasova koje je osvojila SRS nisu ništa neuobičajeno: to je socijalni prostor koji srpski radikali tradicionalno zauzimaju, i na ranijim izborima. Na primer¹⁶:

Predsednički izbori u Srbiji, prvi krug, 21.09.1997: 1.125.140 glasova (27.26%)

Predsednički izbori u Srbiji, prvi krug, 29.09.2002: 845,308 glasova (23.24%)

Alarmanтно bi bilo da je SRS prigrabila veći broj glasova, što se zaista i dešavalo na predsedničkim izborima pre 1997:

Predsednički izbori u Srbiji, 05.10. 1997, drugi krug¹⁷: 1.730.581 glasova (49.10%)

Predsednički izbori u Srbiji, 07.12.1997, prvi krug: 1.222.381 glasova (32.15%)

¹² Entrevista con Zorana Pantelić (Š uvaković) de "Politika", Belgrado, 12 de diciembre, 2003

¹³ "Slaba nada u Srbiji", u "ABC", 20.12.2003., str. 4

¹⁴ Pored pomenutog članka Ignasija Guradansa, vid.: «Sta se dešava u Srbiji?», od Predraga Matejevića, u «El Pais», 12.01.2004. godine, str. 10

¹⁵ «Los electores croatas desoyen a Bruselas y se decantan por la derecha nacionalista», u: «La Vanguardia», 24.11.2003, str. 11

¹⁶ Ovi podaci mogu da se pronađu na sajtu Centra za slobodne i demokratske izbore, čija je skraćena na srpskom CeSID: <http://www.cesid.org/eng/ish/index.shtml>

¹⁷ Prvi krug je bio 21.09.1997

Ipak, na izborima iz 2003. SRS nije prevazišla ovu cifru od 845.000 - 1.200.000 glasova, već viđenu na ranijim izborima; osvojila je tačno 1.069.212 glasova.

Zapravo, radikali su mogli da imaju i bogatiju žetvu glasova. Zaista, sa njihove leve strane nalazila se praznina neznatno popunjena nizom partija zvanično nazvanih «demokratskim blokom», koje su spaj ale po neka nesuglasica i diskusija. U pojedinim slučajevima ovakve razmirice su poticale iz ranijih ras kola i ličnih sukobljavanja među liderima. Takav slučaj je, recimo, netrpeljivost koja postoji između DSS i Ds, koje su ranije činile jednu istu partiju.

Sukob između ove dve formacije odražava antipatije koju su ispoljavali predsednik i vođa DSS, Vojislav Koštunica i premijer i uzdanica DS, Zoran Đinđić. Neslaganja su bila jača i od atentata na premijera marta 2003, te su u decembru sprečila zajednički izlazak na izbore s kojim bi mogli da formiraju koalicionu vladu, jer 53 poslanička mesta DSS (18% glasova) i 37 koliko je osvojio DS (12,6%) predstavljaju sasvim solidnu osnovu koja bi mogla da se suprotstavi SRS. Treba podvući daje situacija izgledala prilično dramatično, a spektakl koji su pravile ideološki srodne stranke koje su svoje svađe pretpostavljale nacionalnom interesu, mogao je da bude dovoljan argument koji bi još veći broj glasača naveo da se okrenu SRS, partiji sa nepovoljnim istorijskim odgovornostima, ali koja je, na kraju krajeva i bez ikakve sumnje, jedna patriotska stranka. Ipak, to se nije desilo, a radikali ni uprkos tome nisu prevazišli svoj tradicionalni plafon glasova. O nedostatku mašte i inicijative govori i činjenica da se u DSS, pobedniku izbora kada je reč o demokratskom bloku, smatralo daje bilo poželjno ponoviti izbore kao jedini način na koji bi se ova stranka nametnula na političkoj panorami Srbije, a svog lidera, Vojislava Košunicu, odvela na mesto premijera.¹⁸ Nije se radilo o tome kako anulirati greške iz prošlosti, već o tome kako razviti strategiju napada koja bi se nametnula prilikom glasanja, zahvaljujući kontumaciji i ponavljanju.

Dakle, pravi problem nije dolazio iz SRS, teoretskog pobednika, već iz pojedinih partija «demokratskog bloka» koje su glasači kaznili zbog njihovih međusobnih svađa i nesposobnosti da vladaju, zbog čega nisu ni uspele da pobede na izborima. Zapravo su odgovornosti još veće, jer su partije «demokratskog bloka» propustile istorijsku priliku da sprovedu duboke reforme države polazeći od ogromnog političkog kapitala koji su zaradile padom Miloševića 2000. godine. Po recima Hose Migela Palasiosa, značajno je to što nisu uspele ni da usvoje Ustav koji bi zamenio onaj donesen početkom vladanja prethodnog režima, 1990. godine, ili što nisu duboko reformisali izborni zakon zbog koga je propalo više pokušaja da se izabere predsednik republike.¹⁹ Ovaj rezultat su vrlo jasno objavili svi specijalizovani analitičari, a ankete nisu ostavljale mesta sumnji. Neuspeli pregovori o formiranju vlade sprovedeni u mesecima posle izbora, samo su podvukli dijagnozu izbornih rezultata: nisu radikali ti koji su pobedili, već su partije demokratskog bloka te koje su izgubile.

Osim toga, situacija je postavljala dodatne probleme. Jedan od njih je bio i sledeći: da bi se sprečilo formiranje vlade koalicijom radikala i socijalista, demokratski blok je trebalo

¹⁸ "Serbie: L'impossible majorité", analiza objavljena u "Reporter" (30.12.2003) prevedena u francuski i objavljena u: "Le Courier des Balkans" el 3.01.2004. Vid.: <http://www.balkans.eu.org/article3959.html>

¹⁹ "Elecciones serbias: resultados y primeras conclusiones" mail cit.

da se udruži sa SPO. Njegov vođa, popularni Vuk Draskovic, poznat početkom devedesetih kao «kralj trgova», već duže vreme je bio politički mrtav, čak je na izborima iz 2000. ostao van Skupštine.

Njegova ideološka neodređenost i koketiranje sa Miloševićevim režimom -koji je Draškovića nazivao «velikim luđakom»- činili su od vođe SPO saveznika čije je ponašanje bilo sasvim nepredvidivo. Negativno je bilo i to što bitne stranke nacionalnih manjina, poput Unije vojvođanskih Mađara (Kasa) i SDA iz Sandžaka, nisu osvojile neophodan broj glasova.

U sred svega toga, postojala su dve utešne činjenice. Prva je ta daje neofašistička Stranka srpskog jedinstva koju je nekada vodio mafijaš i paravojni lider Željko Ražnatović (alijas «Arican»), takođe ostala van Skupštine. S druge strane, ukupna analiza izbornih rezultata govori daje u Srbiji došlo do «efekta bumeranga» koji je već viđen u drugim zemljama Centralne i Istočne Evrope, mada ne u istoj meri: posle prvog preokreta na izborima, u korist opoziciji komunističkom režimu, dolazi do razočaranja -vrlo brzog- koje vagu naginje ka starim opcijama, što na Zapadu izgleda skandalozno. To se dogodilo u skoro svim zemljama jugoistočne Evrope tokom devedesetih godina XX veka, uključujući i Hrvatsku. U ovoj zemlji, posle više godina socijalističke vlade, pobeđu na izborima održanim 23. novembra 2003, odnela je HDZ, nacionalistička partija upletena u ratove u bivšoj Jugoslaviji, čiji bi pokojni vođa, Franjo Tuđman, da nije bilo strateške alijanse sa Amerikom i Nemačkom, i da nije preminuo 1999, sigurno sada bio u Međunarodnom krivičnom sudu u Hagu. Treba reći i to da izborni rezultati u Hrvatskoj, koji su davali povoda za duboka razmišljanja, nisu probudili veće interesovanje španske štampe, stoje još jedan dokaz informativnih stavova nasleđenih iz prethodne decenije.

Prema tome, opšti uzroci izbornih rezultata mogu da se rezimiraju u sledeće tačke²⁰:

- Na prvom mestu, velika razočaranost izbornog tela - naročito urbanog- u partije takozvanog «demokratskog bloka», bio on reformistički ili pro-zapadni. Ovakav stav je opravdan kada se imaju u vidu razmirice i neslaganja među njihovim liderima, kao i rastuća korumpiranost, stoje sve zajedno dovelo do raspada Vlade. Osim što su suštinske reforme države ostale postrani, ova Vlada nije čak uspela ni da u svoju korist preokrene emotivni šok do koga je došlo ubistvom premijera Zorana Đinđića marta 2003.

- Uprkos tome, nije došlo do preokreta ka radikalnoj desnici kao što su predviđali najveći pesimisti. Tačno je da se najviše glasalo za SRS, ah setimo se daje njihov kandidat Tomislav Nikolić, na predsedničkim izborima novembra meseca osvojio 46% glasova. Sledećeg meseca, radikali su osvojiti 27%, a u ovaj procenat treba smestiti ne samo glasove onih koji su bili otvoreno za radikale, već i onih koji su želeli da kazne partije demokratskog bloka, kao i onih koji nisu pronašli neku bolju opciju za koju bi glasali.

- Generalno, srpsko izborni telo je glasalo protiv postojeće Vlade, i to zato što poslednjih godina nije primetilo značajnija poboljšanja u materijalnom smislu. Ova reakcija se mešala sa idejom da sa Zapada nije stizala očekivana pomoć koju su direktno ih indirektno obećavali političari demokratskog bloka ih koju su, navodno, dobili susedi iz bivše Jugoslavije. Međutim, čini se daje osnovna posledica ovih osećanja upravo apstinencija, pre ne go ultranacionalistički i otvoreno protiv-zapadni glasovi, budući da 27% glasova koje je odnela SRS nisu ništa novo u odnosu na ranije izborne rezultate.

²⁰ Bazirani na članaka F. Veiga: "La relativa derrota de Serbia", en: "El Periódico", 5 januara 2004, str. 6

- Izvesni aspekti aktivnosti Haškog tribunala su u Srbiji doživljeni kao bestidni, budući da su se dešavali upravo u predizbornom periodu. Ah u svakom slučaju, njihov odjek na izborima ima više veze sa nezainteresovanošću i uzdržanošću, nego sa odlučnim glasanjem za rasiste i neofašiste.